Nota Laakdal (Veerle) – De Winde

DEEL 2: Programma van Maatregelen toegevoegd aan het verslag van resultaten uit het landschappelijk bodemonderzoek

Peter COSYNS & Bart OOGHE

PeCoARCHEO-rapport 40 | 2021

Nota Laakdal (Veerle) – De Winde (2021L127)

Deel 2: Programma van Maatregelen toegevoegd aan het Verslag van Resultaten na landschappelijk bodemonderzoek

PeCoARCHEO-rapport 40

Afbeelding titelblad: detail topografische kaart uit 1873 met aanduiding van de schaapsweide in de zuidoostelijke hoek van het kasteeldomein, de afgebakende zone voor een verdergezet archeologisch traject (bron: arcgis.be)

© 2021 PeCoARCHEO
Strijdersstraat 47
3000 Leuven
0477/326669
petercosyns@hotmail.com

NUR 682
PeCoARCHEO-rapport 40

Wettelijk depot: D/2021/14.778/19

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming van de uitgever.

ADMINISTRATIEVE FICHE

Opdrachtgever	Zie privacy-fiche
Project	De Winde
Postadres	Diestse Baan 62, 2431 Laakdal
Gemeente	Laakdal, deelgemeente Veerle
Provincie	Antwerpen
Kadastrale afdeling	Laakdal 1ste Afdeling/Veerle/Sectie B/Percelen 459V; 459W; 460V; 460W
Oppervlakte afgebakende zone vervolgonderzoek	1.788 m² binnen perceel 459V Rest van het projectgebied vrijgegeven na bureauonderzoek (archeologienota ID20260 – projectcode 2021I293)
Coördinaten	• ZO-hoek: WGS84: 51°03'44,58"NB - 4°59'33,19"OL Web Mercator: 555 768,56 m - 6 632 336,09 m Lambert72: 193 729,44 m - 194 877,24 m • NW-hoek: WGS84: 51°03'50,24"NB - 4°59'16,39"OL Web Mercator: 555 249,03 m - 6 632 614,37 m Lambert72: 193 400,82 m - 195 049,27 m
Capakey	13027B0220/00L009
Autorisatie	Peter Cosyns, PeCoARCHEO, OE/ERK/Archeoloog/2019/00009
Auteurs	Peter Cosyns (archeoloog), Bart Ooghe (aardkundige)
Onderzoekstermijn	december 2021
Trefwoorden	Archeologienota, Laakdal-Veerle, Zuiderkempen, Netebekken, landschappelijk bodemonderzoek

INHOUDSTAFEL

Administratieve fiche 4

Inhoudstafel 6

1. Introductie 7
2. Besluit van het landschappelijk bodemonderzoek 8
3. Mogelijk vervolgtraject 9
4. Advies voor wenselijke maatregelen 10
5. Onderzoeksstrategie, onderzoeksmethode en -technieken 11

5.1. Onderzoeksstrategie 11

5.2. Onderzoeksmethodes 11

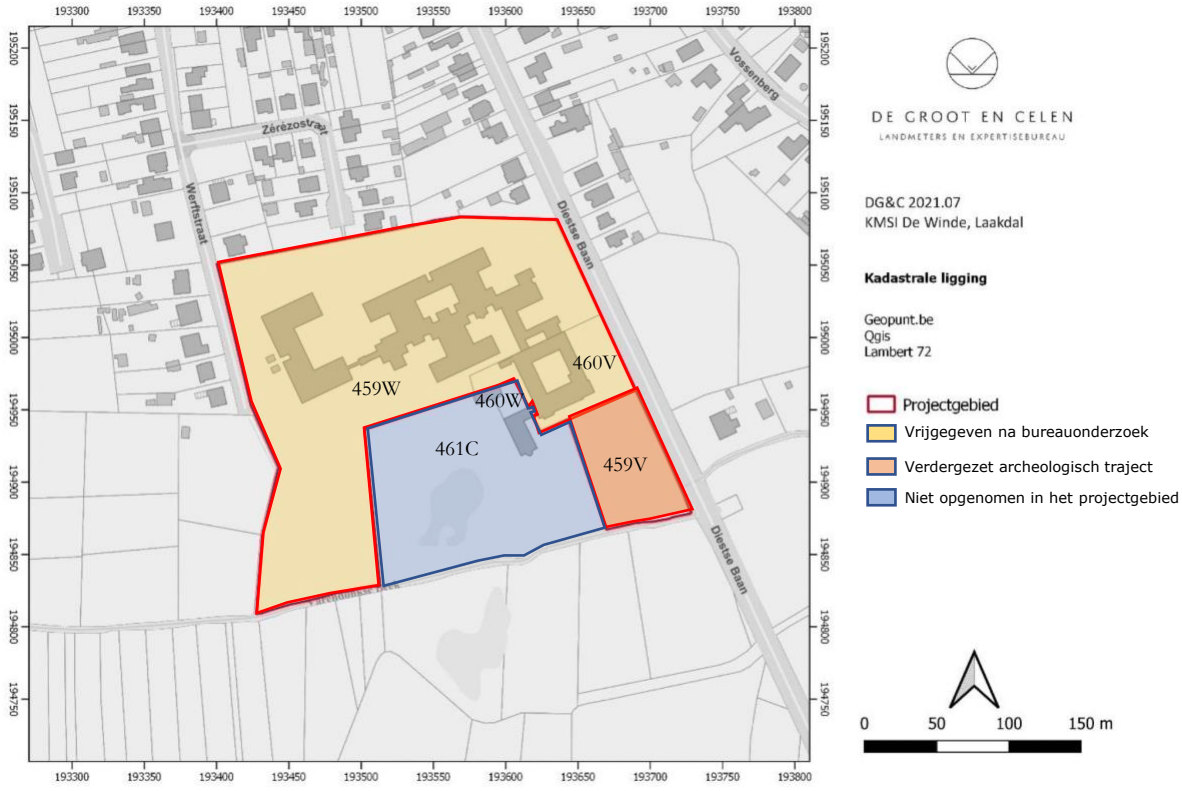
5.3. Onderzoekstechnieken 11

6. Kostenraming en geschatte duur van de voorgestelde maatregelen 11
7. Lijst van figuren 11

1. INTRODUCTIE

In deel 1 is een verslag van resultaten van het uitgevoerde landschappelijk bodemonderzoek zonder ingreep in de bodem opgemaakt om een archeologische evaluatie van het terrein te kunnen opstellen. In dit tweede deel van de nota is een programma van maatregelen uitgewerkt zodat een afdoend gefundeerd advies voor een verdergezet archeologisch traject kan opgesteld worden op basis van de verzamelde analyseresultaten uit het opgespoorde, geregistreerde, gedetermineerde en gewaardeerde archeologisch erfgoed wanneer een vrijgave van het projectgebied niet kan geformuleerd worden.

Deze archeologienota bespreekt de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek van het projectgebied De Winde ter hoogte van de Diestse Baan te Veerle, deelgemeente van Laakdal (Figuur 1). Het volledige domein De Winde omvat eigenlijk vijf kadastrale percelen en is 6ha3a12,31ca of 60.312,31 m² groot. De percelen 460W en 461C met het kasteel en de vijver blijven ongemoeid en vallen bijgevolg buiten het projectgebied. Op basis van de resultaten uit het bureauonderzoek zijn de percelen 459W en 460V, waar het rusthuiscomplex is opgetrokken, vrijgegeven. Het landschappelijk bodemonderzoek is bijgevolg beperkt tot perceel 459V welke gekend staat als 'de schaapsweide'.

Figuur 1: Plangebied aan de Olenseweg met administratieve perceelgrenzen (bron: Thijs 2021, fig.4)

Aangezien de verzamelde archeologische gegevens erop wijzen dat het projectgebied geen potentieel heeft voor enige kennisvermeerdering van de lokale en regionale geschiedenis maakt dat een vervolgonderzoek niet nuttig, niet wenselijk en dus niet noodzakelijk is. De onderzoeksresultaten geven ook aan dat een *in situ*-behoud niet aan de orde is waardoor niet moet gekeken worden of aanbevelingen voor vervolgonderzoek dienen uitgesproken te worden in relatie tot het verkavelingsplan. Bij afwezigheid van archeologische structuren is er geen noodzaak om na te gaan wat de potentiële impact van de geplande werken zal zijn op de bodem.

Dit landschappelijk bodemonderzoek is uitgevoerd op 16 december ll. en dient te worden beschouwd als een vervolgonderzoek zonder ingreep in de bodem op een eerder uitgevoerd bureauonderzoek ID20260

(Projectcode 2021I293).[1] In het verslag van resultaten van die archeologienota staat een uitvoerige beschrijving van de eerste bevindingen en inzichten beschreven met betrekking tot drie aaneensluitende percelen binnen het projectgebied gelegen ten westen van de Diestse Baan en ten noorden van de Varendonkse Beek.

2. BESLUIT VAN HET LANDSCHAPPELIJK BODEMONDERZOEK

De in het bureauonderzoek gestelde klassieke onderzoeksvragen werden beantwoord in deel 1 (zie VvR 4.3. Aftoetsen vooraf geformuleerde onderzoeksvragen, p.17-18) hebben voldoende inzichten opgeleverd voor een besluit van het landschappelijk bodemonderzoek:

- De bodemopbouw is intact bewaard waardoor de schaapsweide niet meer hoeft beschouwd te worden als een verstoorde zone met OB-bodemtype. De schaapsweide bezit dezelfde twee bodemtypes zoals aan de oostzijde van de Diestse Baan. De begrenzingslijn tussen de noordelijke Zcm(g)-bodem en zuidelijke Sdf-bodem ten oosten van de Diestse Baan kan doorgetrokken worden naar de schaapsweide, perceel 459V (zie VvR 4. Landschappelijk bodemonderzoek, p.14, fig.5). De aanleg van het kasteelpark in de tweede helft van de 19de eeuw blijkt geen wezenlijke verstoring van de bodemopbouw te hebben veroorzaakt
- Het landschappelijk bodemonderzoek geeft aan dat er geen paleobodems bewaard zijn binnen de afgebakende zone. Het grootste deel van de afgebakende zone is een matig natte lemige zandgrond met een A-C profiel. Enkel in de noordelijke zone is een A-B-C profiel waargenomen, maar de B-horizont bleek slechts 0,10 m dik te zijn
- De uitgezeefde boorstalen hebben geen vondstmateriaal opgeleverd die wijzen op een potentiële aanwezigheid van steentijd artefactensites of van menselijke activiteiten in latere periodes
- Het archeologisch niveau is bewaard maar ligt op minstens 0,55 m diepte en in de noordelijke zone zelfs 0,85 m -Mv. Rekening houdend met de beperkte impact van de voorziene bouwwerkzaamheden in functie van de aanleg van een groene ruimte met waterdoorlatende verharding zal er tussen de bouwlaag en het archeologisch niveau een voldoende dikke bufferzone behouden blijven (zie VvR 5.2 Impact, p.19, fig.8). Indien het terrein aanwezige archeologische sporen en structuren zou bezitten, kunnen/zullen die zonder kans op verstoring *in situ* behouden blijven.

[1] https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20260

3. MOGELIJK VERVOLGTRAJECT

Omdat het bureauonderzoek onvoldoende argumenten heeft gegenereerd voor het adviseren van een volledige vrijgave, bleek een inhoudelijke en ruimtelijke evaluatie van een afgebakende zone binnen het projectgebied —gekend als de schaapsweide— ter plaatse noodzakelijk. In het bureauonderzoek werd een landschappelijk bodemonderzoek geadviseerd om de aanwezigheid van steentijd artefactensites te verifiëren en om na te gaan of een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem in de vorm van een proefsleuvenonderzoek zinvol zou zijn. Deze onderzoeksstrategie bleek de meest aangewezen manier om snel en goedkoop duidelijkheid te bekomen over de potentiële aanwezigheid van archeologie.

Op basis van een evaluatie van de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek is duidelijk dat het plangebied een zeer laag archeologisch potentieel bezit dat weliswaar aanwezig is. Anderzijds is een *in-situ* bewaring mogelijk in de afgebakende zone binnen het projectgebied. Maar het archeologisch potentieel is dan weer zo laag dat een eventuele *in-situ* bewaring weinig relevant is. De resultaten uit het landschappelijk bodemonderzoek (deel 1) en de verwerking van de ingewonnen resultaten met betrekking tot de geponeerde onderzoeksvragen resulteren in een advies voor vrijgave van de afgebakende zone binnen het projectgebied De Winde aan de Diestse Baan te Veerle deelgemeente van Laakdal. Hierdoor moet geen vervolgtraject uitgewerkt worden.

Conclusie

Het onderzoeksdoel is bereikt omdat de resultaten van het landschappelijk bodemonderzoek hebben geleid tot een voldoende gefundeerde uitspraak over de aard, de omvang en de waarde van het archeologische bodemarchief in de afgebakende zone van onderhavig projectgebied. Het landschappelijk bodemonderzoek heeft het namelijk mogelijk gemaakt om een onderbouwde uitspraak te formuleren over het archeologisch potentieel binnen het plangebied en het terrein vrij te geven.

Een verdergezet traject in de vorm van een proefsleuvenonderzoek is *stricto sensu* niet nuttig en niet noodzakelijk omdat dit vervolgonderzoek geen kennisvermeerdering zal opleveren voor het historisch inzicht van de regio. Het uitzeven van de boorstalen hebben aangetoond dat er geen kans op steentijd artefactensites is binnen de afgebakende zone. Het dik plaggenpakket binnen de afgebakende zone van de schaapsweide en de ondiepe verstoring die voortkomt uit de aanleg van een groene ruimte met waterdoorlatende verharding zorgt ervoor dat het archeologisch niveau zal beschermd blijven met een bufferzone van minimaal 0,30 min het centrale en zuidelijke deel van de afgebakende zone tot maximaal 0,60 m in de noordelijke zone. Hierdoor kan gesteld worden dat het laag ingeschat archeologisch potentieel *in situ* kan behouden blijven. Een kosten-batenanalyse van een proefsleuvenonderzoek binnen een vervolgonderzoek is hier bijgevolg niet aan de orde.

Rekening houdend met in de afgebakende zone binnen de schaapsweide en het natte overstromingsgevoelige lager gelegen centrale en zuidelijke deel maken dat

Het projectgebied De Winde ter hoogte van de Diestse Baan te Veerle, deelgemeente van Laakdal heeft geen vervolgtraject nodig en mag bijgevolg vrijgegeven worden voor archeologie.

Er dient wel rekening gehouden te worden met de wet- en regelgeving betreffende archeologische toevalsvondsten (onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 5.1.4).

4. ADVIES VOOR WENSELIJKE MAATREGELEN

Na de uitvoering van het archeologisch vooronderzoek zonder ingreep in de bodem zoals geadviseerd in het programma van maatregelen van archeologienota ID20260 [2] heeft het **landschappelijk bodemonderzoek** op basis van twee boorpunten voldoende duidelijk kunnen aantonen dat een vervolgonderzoek weinig nuttig en niet noodzakelijk is binnen het afgebakende gebied waar een groene parking wordt voorzien.

Door het landschappelijk bodemonderzoek is enerzijds duidelijk aangetoond dat de bodemopbouw in het afgebakende deel van het projectgebied goed bewaard is en niet vergraven (OB) zoals de bodemkaart aangeeft. Voor wat betreft de afgebakende zone van 1.788 m² binnen de schaapsweide, waar een parkeerplaats wordt voorzien met een groene waterdoorlatende verharding hebben de twee boorpunten aangegeven dat de bodem binnen de schaapsweide twee bodemtypes omvat zoals de bodemkaart aan de overzijde van de Dietse Baan aangeeft. De noordelijke rand van de schaapsweide is een matig droge zandgrond met dikke plaggenbodem (Zcm(g)), maar het merendeel van de schaapsweide is een matig natte lemige zandgrond met een weinig duidelijke ijzer en/of humus B horizont (Sdf).

In de afgebakende zone zullen de werkzaamheden met impact op de bodem niet reiken tot de moederbodem. Omdat de aanleg van een groene parking slechts een beperkte impact op de bodem heeft van minder dan 0,30 m zal een bufferpakket in de plaggenbodem minimaal 0,30 m en maximaal 0,60 m bedragen. Hierdoor zullen de eventueel aanwezige archeologische sporen in de C-horizont niet verstoord worden en *in-situ* bewaard blijven. Voor de overige 2/3 van het afgebakende gebied ligt de moederbodem minder diep maar wel voldoende diep om de eventuele archeologische sporen niet aan te snijden. Voor deze zone ontbreekt een nodige bufferzone bovenop de C-horizont om de potentiële archeologische sporen een adequate *in-situ* bescherming te bieden. Anderzijds ligt dit matig natte gebied ten noorden van de Varendonkse Beek en sluit het potentieel overstromingsgevoelige gebied aan bij de natte tot zeer natte lemige zandgrond ten zuiden van de Varendonkse beek. Enkel de hoger gelegen matig droge zandgrond in het noordelijke deel van de schaapsweide is niet overstromingsgevoelig. Voor zover de gekende historische kaarten heeft er in de schaapsweide nooit een postmiddeleeuwse structuur gestaan. Middeleeuwse en pre-middeleeuwse structuren lijken hier ook weinig waarschijnlijk tenzij misschien enkele losse sporen en/of een drinkpoel of perceelsgreppel. De twee uitgezeefde boorstalen hebben bovendien de potentiële aanwezigheid van een steentijd artefactensite uitgesloten.

Een proefsleuvenonderzoek zal hier bijgevolg geen informatie opleveren in functie van een beter inzicht van de lokale historische ontwikkeling van dit deel van de Zuiderkempen.

Rekening houdend met een kosten-batenanalyse voor een proefsleuvenonderzoek en de eraan gekoppelde plaatselijke destabilisering van de ondergrond door de bodem dieper uit te graven dan de voorziene werkzaamheden in een klein afgebakend deel van een al grotendeels vrijgeven grootschalige projectgebied, is een verdergezet archeologisch traject weinig zinvol. In verhouding met de beperkte kennisverwerving met betrekking tot de lokale geschiedenis van Laakdal is het daarom niet nuttig en weinig zinvol om een verdergezet archeologisch vervolgtraject op te leggen voor het afgebakende deel van het projectgebied ter hoogte van De Winde aan de Diestse Baan te Veerle, deelgemeente van Laakdal.

Het landschappelijk bodemonderzoek heeft aangetoond dat een verdergezet archeologisch traject met proefsleuvenonderzoek niet nuttig zal zijn in functie van een potentiële kennisvermeerdering van de lokale en regionale geschiedenis. Hierdoor wordt ook voor de afgebakende zone binnen het projectgebied een **volledige vrijgave** geadviseerd.

[2] https://loket.onroerenderfgoed.be/archeologie/notas/notas/20260

5. ONDERZOEKSSTRATEGIE, ONDERZOEKSMETHODE EN -TECHNIEKEN

Omdat hier een **volledige vrijgave** wordt geadviseerd, moeten geen bijkomende maatregelen aanbevolen of opgelegd worden met betrekking tot een verdergezet archeologisch traject.

5.1. ONDERZOEKSSTRATEGIE

Gezien vrijgave wordt geadviseerd voor de archeologie binnen het projectgebied, dient geen onderzoeksstrategie opgesteld te worden.

5.2. ONDERZOEKSMETHODES

Door het advies om het projectgebied vrij te geven, is een archeologisch vervolgtraject niet aan de orde. Hierdoor hoeft geen afweging gemaakt te worden van de beschikbare onderzoeksmethodes.

5.3. ONDERZOEKSTECHNIEKEN

Rekening houdend met het advies om het projectgebied vrij te geven, en het logischerwijs wegvallen van een archeologisch vervolgtraject moet door het schrappen van een onderzoeksstrategie en onderzoeksmethodes geen beslissing genomen worden over de aan te wenden onderzoekstechnieken.

6. KOSTENRAMING EN GESCHATTE DUUR VAN DE VOORGESTELDE MAATREGELEN

Omdat geen verdergezet traject wordt voorzien, zijn geen verdere maatregelen vereist en hoeft er ook geen kostenraming of inschatting van de duur van eventuele maatregelen opgesteld te worden.

7. LIJST VAN FIGUREN

Figuur 1: Plangebied aan de Olenseweg met administratieve perceelgrenzen (bron: Thijs 2021, fig.4) 7